

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИСУ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ З ТУРЕЦЬКОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ

СТЕПАНЮК Г.М., ГАЛАГАН Л.В.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна

Пожевлення політичних, економічних, культурних, освітніх зв'язків між Україною та Туреччиною значно збільшило в останні роки чисельність турецьких студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах нашої країни. Опанування української (російської) мови як іноземної на підготовчому відділенні певною мірою становить для турецькомовної аудиторії значну проблему, тому що переважна більшість турецьких студентів або зовсім не мають досвіду вивчення європейських мов, або володіють ними на досить низькому рівні. Отже, проблема створення методичних матеріалів, розрахованих саме на турецькомовну аудиторію, стає все більш невідкладною.

Зупинимося на розгляді одного з найважливіших моментів, що є, на нашу думку, наріжним каменем вивчення будь-якої мови. Це будова синтаксичних одиниць та їх правильний переклад з однієї мови на іншу.

Останнім часом в українському мовознавстві набуває поширення вчення про три синтаксичні одиниці – речення, словосполучення і мінімальну синтаксичну одиницю (компонент речення або словосполучення). [1, с.8]

В ієрархічній системі наведених вище синтаксичних одиниць речення, безперечно, посідає центральне місце. Воно є основною синтаксичною одиницею, бо саме в ньому реалізуються найважливіші функції мови: комунікативна і пізнавальна.

Речення розглядається мовознавцями, з одного боку, як одиниця, що вицленовується з тексту, а з другого, як одиниця, що утворюється зі слів і словосполучень. Останні, утворюючи речення, об'єднуються інтонаційно та граматично за законами, які в різних мовах можуть суттєво відрізнятися.

В українській (російській) та турецькій мовах розрізняють прямий і зворотний порядок слів, що у поєднанні з інтонацією дає змогу мовцеві широко передавати різні відтінки думки, її експресивно-емоційне забарвлення. Варто відзначити, що в усній емоційно забарвленій мові, прямий (або звичайний) порядок слів часто порушується. Логічний наголос, що падає на той чи інший член речення, викликає зміни у звичній будові речення, тобто інверсію, яка потребує окремого розгляду.

За прямого порядку слів в українській мові підмет **передуює присудкові**. З першого погляду здається, що це притаманне і турецькій мові (Çocukhastadır

– Дитина хворіє. O çalışıyor. – Він працює.). Але це тільки на перший погляд. Особливий порядок слів у простому реченні турецької мови вимагає, щоб присудок завжди стояв в **абсолютному кінці речення** (Kahveyi çok severim. – Я дуже люблю каву.). Така його особливість впливає на комунікативну складову мови. Тому, якщо ненароком не дати співрозмовникові закінчити свою думку, то можна навіть не зрозуміти, що він хотів сказати.

Другорядні члени речення в українській мові за прямого порядку слів розташовуються подібно до компонентів словосполучення, а саме: узгоджені означення, виражені прикметником, дієприкметником, займенником, порядковим числівником, стоять **перед** означуваним словом; неузгоджені – позаду. У турецькій мові незмінне за формою (отже, завжди неузгоджене означення) ставиться **перед** означуваним словом.

Зовсім інша справа – додатки. За прямого порядку слів додатки в українській мові стоять **після** присудка. У турецькій мові у простому поширеному реченні порядок слів такий: підмет – додаток – присудок, отже, додаток ставиться **попереду**. (Kalemle yazıyorum. – Я пишу ручкою.).[2, с.76]

Обставини в українській мові залежно від значення за прямого порядку слів займають різні позиції: обставини способу дії здебільшого вживаються **перед** дієсловом-присудком. Таку ж позицію займають і обставини місця та часу. Прислівники в турецькій мові у якості обставини ставляться **на самому початку речення** або **безпосередньо перед дієсловом** (Burada çocuklar oynuyor. – Тут грають діти. / Çocuklar burada oynuyor. – Діти грають тут.).

Неможливо обійти увагою і різницю в оформленні складнопідрядних речень. У турецькій мові підрядні сполучники (наприклад, сполучник ki, що відповідає сполучнику «що» в українській) розміщуються безпосередньо за головною частиною речення і навіть вимовляються разом з нею. Паузу роблять після сполучника, що відображається в орфографії: кома також ставиться після сполучника, а не перед ним.[2, с.164]

Отже, створенню методичних матеріалів з цієї проблеми має передувати кропітка підготовча робота з вивчення особливостей рідної мови студента, визначення спільних або аналогічних мовних явищ, пошук розбіжностей в обох мовах і засобів презентації граматичних тем, які дозволять подолати усі труднощі засвоєння мовного матеріалу.

Література:

1. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. – 408 с.
2. Дудина Л.Н. Турецкий язык. Практический курс. СПб.: ТРИАЛ, 1994. – 400 с.

